

ȘTEFAN ODOBLEJA - OMUL CARE A PUS BAZELE UNEI NOI ȘTIINȚE

Prof. **Ileana DOGARU**,
Colegiul „Ștefan Odobleja”, Craiova

Ștefan Odobleja, s-a născut la 13 octombrie 1902, în comuna Izvoru Aneștilor, Sat Valea Izvorului (fost Valea Hoțului, Valea Lupului).

În prezent satul se numește Ștefan Odobleja și aparține de comuna Livezile din județul Mehedinți, România.

Casa Memorială „Ștefan Odobleja”

Educație și studii

În 1909, Ștefan Odobleja începe școala elementară în satul natal, terminând cele cinci clase ale ciclului primar din satul său de origine în fiecare an cu premiul I.

Apoi a urmat Liceul „Traian” din Drobeta-Turnu Severin unde a învățat foarte bine limba franceză, fapt care i-a permis mai târziu să-și scrie și publice operele sale fundamentale la Paris, în Franța, în limba franceză.

După absolvirea liceului cu calificativul „foarte bine”, activează ca învățător suplinitor la școala din satul Puținei, comuna Halânga, apoi la școala româno-turcă de pe insula Ada-Kaleh.

Urmând sfatul profesorului Theodor Costescu, directorul liceului, susține examenul de admitere la Institutul Sanitar Militar. Se înscrie la Facultatea de Medicină din București, ca bursier al Institutului Medico-Militar.

În timpul studenției (1922–1928), citește mult, din diferite domenii științifice, iar în activitățile practice din spitale face observații și ajunge la anumite concluzii, pe care le publică în reviste de specialitate: Buletinul medico-terapeutic, Revista sanitară militară, Mișcarea medicală română.

În 1928, susține teza de doctorat la Institutul de Medicină Legală, cu titlul „Accidente de automobil” (îndrumător: prof. dr. Mina Minovici).

La încheierea studiilor, este repartizat ca medic de regiment la Brăila, apoi la Drobeta-Turnu Severin și mai târziu la Lugoj.

Ca medic militar și-a exercitat funcțiile profesionale în garnizoanele din Târgoviște, București, Dej, Dorohoi, Turda, Cernavodă.

A participat la cel de al Doilea Război Mondial ca medic de regiment și șef de ambulanță.

Activitate profesională

A fost medic militar dar a avut preocupări intense legate de filosofie, medicină și știință în general.

În fapt această viziune multi și interdisciplinară îl va conduce la o descoperire epocală - cibernetica.[1]

În anul 1929, Ștefan Odobleja a publicat lucrarea „Metodă de transonanță toracică” (un studiu profesional), în care enunța legea reversibilității.

În anul 1932, a publicat în limba franceză, la Paris, lucrarea „La phonoscopie”, care a fost distinsă cu premiul „General Doctor Papiu Alexandru”[5]. Cinci ani mai târziu, în 1937, a avut loc la București Congresul Internațional de Medicină Militară, la care Ștefan Odobleja a prezentat o lucrare despre fonoscopie (fonoscopie - înregistrare

fotografică a zgomotelor inimii; aparat medical care transformă vibrațiile sonore ale inimii în semnale electromagnetice; cardiografie, procedeu de înregistrare grafică a bătăilor inimii; cardiogramă, înregistrare grafică obținută la fonocardiograf; sin. electrocardiofonogramă).[2]

În 1938 publică lucrarea „Psihologia consonantistă”, la Lugoj în limba franceză (încumărând 900 de pagini), în care stabilește legi generale, pe care le aplică atât științelor naturii inerte, cât și științelor lumii vii, psihologiei și fenomenelor economico-sociale.

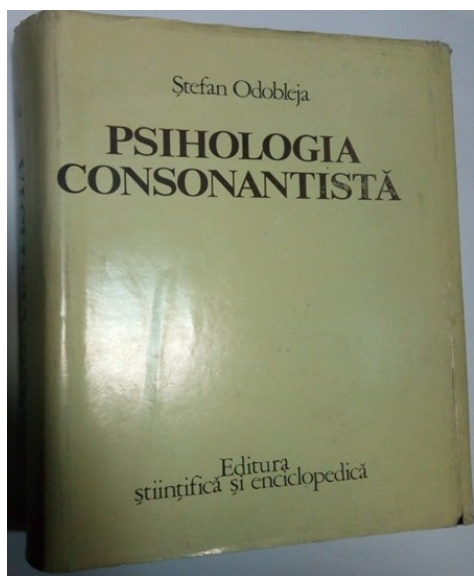
Ștefan Odobleja definește legile care guvernează psihologia și fiziologia ființelor vii: [3]

- legea echilibrului (stabilității);
- legea reacției (conexiuni inverse);
- legea reversibilității;
- legea inerției.

Ștefan Odobleja, face „pași peste granițele psihologiei” trecând de la om la sisteme (comunități, organizații sociale).

În „Psihologia consonantistă” se vorbea pentru prima dată despre feed-back – răspunsul și capacitatea de autoreglare a unui sistem viu la acțiunea unui set de informații venite din afară.

Feed-back-ul - în termenii lui Ștefan Odobleja, „legătura reversibilă (conexiunea inversă) în funcționarea sistemelor vii” – era considerat ca fiind o lege universală, dar lumea științifică nu era încă pregătită, să sesizeze importanța practică a acestui postulat teoretic.

CONSONANȚĂ

1. Unire, combinare armonioasă a două sau a mai multor sunete de înălțimi diferite.
2. Potrivire de idei, de păreri; înțelegere, acord.

Ștefan Odobleja „Psihologia consonantistă”, Editura Științifică și Enciclopedică, 1938

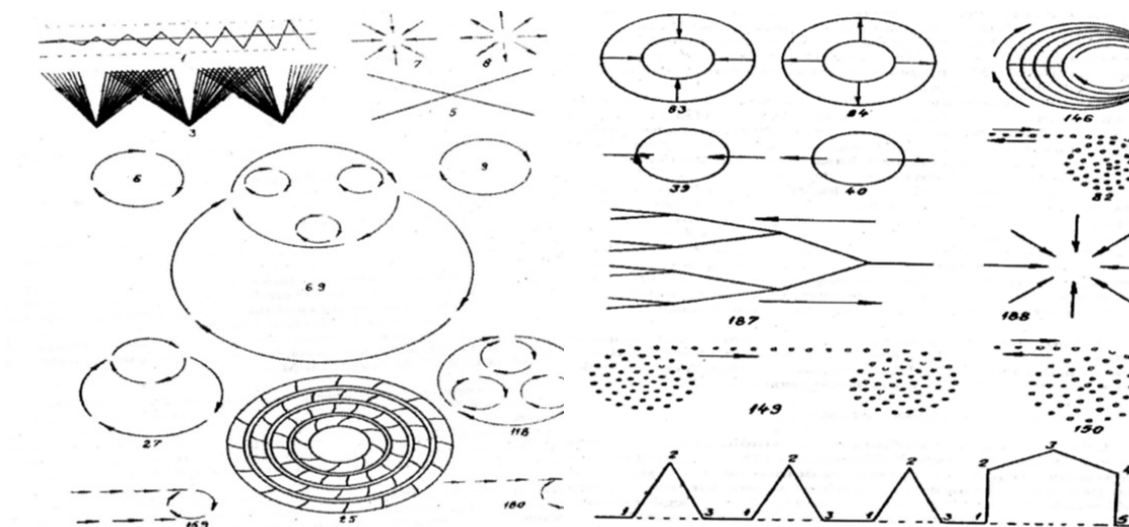
Ștefan Odobleja a făcut o descriere a funcțiilor psihologice folosind o schemă generală a unui sistem cibernetic, unde organele de simț, care primesc informații din mediu, reprezintă intrările, iar mușchii sunt considerați ieșirile [7].

„Psihicul este un sistem constituit din multiple elemente dinamice reversibile asociate”, arăta Odobleja. Conexiunea inversă era numită de el „cerc vicios”, „legătura reversibilă”.

În „Psihologia consonantistă”, savantul spunea: *„Afectivitatea este un cerc vicios subordonat direct marelui cerc vicios: viața. Cunoașterea este un mic cerc vicios subordonat nemijlocit afectivității și, prin intermediul acesteia, vieții”*. În aceeași lucrare, Odobleja se arată preocupat de problema creației: *„Marile invenții au fost făcute de savanți care erau în același timp erudiți. Cu simple incursiuni nu se poate reuși mare lucru. Trebuie atacat pe un front larg. Numai într-o asemenea manieră se va putea produce o străpungere mai importantă în frontul inamic al necunoscutului... Nu pierde timpul pentru a descoperi praful de pușcă sau ceea ce este cunoscut”*.

El dă și sfaturi de viață cititorului său: *„Să speri întotdeauna. Să nu descurajezi niciodată. Dacă prezentul nu oferă recompense, renunță să te mai gândești la*

aceasta: trăiește în viitor... Răspunde durerilor, suferințelor, persecuțiilor, aux devoirs, dublând elanul creator... Criticilor, nedreptăților, atacurilor, răspunde prin intelect".

Câteva din cele 70 de scheme de circularitate (similare feedback-ului) publicate în Psihologia consonantistă, 1938.

Tocmai aceste afirmații dovedesc puterea de pătrundere a gândirii lui Odobleja, care vede în această înlănțuire de cauze și efecte, principiul general al tuturor fenomenelor pe care le întâlnim — și aceasta indiferent de domeniu.

În desprinderea acestui principiu general rezidă principalul merit cibernetic al lui Odobleja. Cibernetica este știința care are ca obiect studiul matematic al legăturilor, comenzilor și controlului în sistemele tehnice și în organismele vii din punctul de vedere al analogiilor lor formale. Cibernetica studiază comunicațiile și controlul între diferitele subsisteme ale unui organism viu sau ale unei mașini construite de om.

I-a revenit savantului american Norbert Wiener șansa să demonstreze, plecând, poate, de la ideile lui Ștefan Odobleja ori redescoperind pe cont propriu „conexiunea inversă”, marile posibilități tehnologice care se deschideau prin aplicarea ei.

Ștefan Odobleja, omul care a venit cu ideile ciberneticii cu 10 ani înainte de Norbert Wiener, cel socotit părintele acestui domeniu, impresionează prin simplitate, inteligență și noncoformism.

„Noi nu vedem cu ochii, ci cu mintea. Dacă mintea e goală, ochii privesc fără să vadă”, spunea savantul.

Dincolo de cariera sa în medicina militară și de lucrările sale care au anticipat nașterea ciberneticii, Ștefan Odobleja avea și preocupări artistice. Îi plăcea literatura rusă, cânta adesea la vioara și scria poezii, în clipele de răgaz în care vorbea însă tot despre preocupările sale științifice. Iată câteva versuri din poezia *„Totalitarism”*: [1]

"Ce greșită fu părerea/ Ce nu poate să mai ție/ Că gândirea s-ar produce/ Printr-un fir de sonerie!// Chiar și encefalografu/ Ne arată-n mod precis/ Că gândirea nu se face/ Într-un punct strict circumscris".

În "Gândire și telepatie" își exprimă credința în telepatie: *"Că gândirea se propagă/ La distanțe mari e-un fapt/ Care-a fost științificește/ Clar și bine demonstrat.// O dovadă că gândirea/ Se propagă-n undă fină/ Ca și unda hertziană/ Ca și raza de lumină// Când se-mprășteie în aer/ Liber, fără de oprire/ De ce-n creier vrem cu sila/ S-o forțăm s-o ia pe fire?// Dacă-n cap ar fi pe fire/ Tot pe fir ar fi și-afară/ Că n-ar mai avea gândirea/ De pe fire cum să sară,// N-ar putea să zboare gândul/ Kilometri peste-o mie/ Dacă-n fire-ar sta gândirea, precum unii ne învață,/ Atunci televiziunea s-ar propaga tot pe ață..."*.

Citind povestea vieții și operei lui Ștefan Odobleja nu putem să nu ne întrebăm cum ar fi fost destinul său, dacă n-ar fi venit pe lume într-un sat de lângă Dunăre și dacă istoria nu l-ar fi izolat, dacă s-ar fi născut, așa ca Norbert Wiener, într-o țară puternic dezvoltată tehnologic. Academicianul Constantin Bălăceanu-Stolnici crede că „Psihologia consonantistă” nu a avut rezonanța cuvenită din cauza epocii la care a apărut. *„Nu s-a intuit importanța. A apărut prea devreme. A apărut cu zece ani prea devreme. Wiener când a enunțat-o, în 1949, dar a venit și cu niște realizări practice care permiteau niște investiții. A fost un interes major economic. Modelul lui Odobleja, așa cum l-a făcut el, nu deschidea un orizont tehnologic. Deschidea doar*

orizonturi academice de înțelegere a modului de funcționare a sistemului psihic uman. El a fost un precursor, pentru că a apărut cu zece ani înainte cu teoria aceasta a mecanismelor circulare în funcționarea sistemului psihic uman. Asta este contribuția lui majoră”.

Recunoaștere

Savantul Ștefan Odobleja nu s-a bucurat de apreciere în timpul vieții, dar se pare că acest lucru nu l-a descurajat, exact cum e scris pe monument: „*Să sperî întotdeauna. Să nu descurajezi niciodată*”.

Monument Ștefan Odobleja

Totul l-a ajutat să lucreze cu și mai multă ambiție, să-și ducă la capăt cercetările, deși o urmă de regret a existat. „*Meritele i-au fost recunoscute la o conferință de la Amsterdam, care a avut loc în 1978. Nu a putut merge acolo. Era deja bolnav, nu se mai putea deplasa. A fost prezent alt inginer. Când a venit răspunsul de la Amsterdam, prin cel care îl reprezentase acolo, ing. Stelian Bajureanu, i-a spus: „Domnule doctor, vi s-au recunoscut toate meritele”. Ni s-a spus: „Aveți un om de aur, merită un monument de aur”. Doctorul a răspuns: „E bine, dar e prea târziu!”*”.[6]

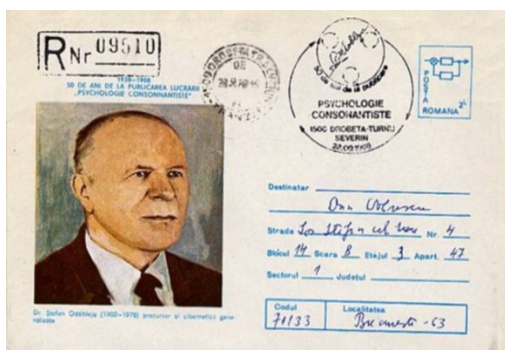
În 1982 a fost publicată o versiune românească a cărții sale.

Ca un semn de recunoaștere față de întreaga sa operă, Ștefan Odobleja a fost ales membru post-mortem al Academiei Române, în anul 1990.

Cea mai mare universitate din România, Academia de Studii Economice din București, are acum un departament de Cibernetică. [4]

În 1982, un grup de oameni de știință a înființat Academia de Cibernetică „Ștefan Odobleja”, un forum din Lugano, Elveția, pentru a promova dezvoltarea științifică și o mai bună înțelegere a ciberneticii generale.

În 1988 a fost emis un plic poștal pentru comemorarea celei de-a 50- a aniversări a consonanței sale de psihologie. În 2001 a fost emisă o carte poștală cu poza lui Odobleja. În 2011, România a emis o ștampilă de comemorare a Odobleja.

De Ștefan Odobleja amintesc, prin numele ce îl poartă un liceu în Drobeta Turnu-Severin, în București, în Craiova, o stradă din Craiova, Spitalul Militar de Urgență din Craiova.

Satul în care s-a născut, în 1902, numit până în 1968 Valea Izvorului, a devenit, prin lege adoptată de Parlament în 2004, „Ștefan Odobleja”.

Cărți din biblioteca
Colegiul „Ștefan Odobleja”, Craiova

Statuia lui Ștefan Odobleja, realizată de sculptorul Anton Barbu-Panaghia, 1998 și amplasată în curtea Colegiului „Ștefan Odobleja”, Craiova

Concluzii

Odobleja este exemplul unui om care a făcut o descoperire epocală, generatoare de orizonturi noi, atât în domeniul teoretic, cât și în domeniul aplicativ, dar care a rămas necunoscut pentru că nu a fost susținut de societatea contemporană lui, care nu îl cunoștea, și n-a fost susținut de mediile de informare, care nu au publicat nimic despre el. Dumitru Constantin-Dulcan crede că „istoria lui Ștefan Odobleja ca precursor al ciberneticii este aceea a omului de geniu născut într-o lume nepregătită să-l recepteze”. [8]

Bibliografie

1. <http://stirileprotv.ro/techschool/stefan-odobleja-povestea-romanului-sarac-care-a-pus-bazele-unei-noi-stiinte.html>
2. http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=8852
3. <http://www.art-emis.ro/stiinta/1568-stefan-odobleja-logica-rezonantei.html>
4. Ștefan Odobleja, un precursor. Autori: Col. (r) dr. Nicolae POPESCU, Ing. Ștefan ODOBLEJA jr. 22 Martie 2013
5. http://www.viata-medicala.ro/*articleID_6621-dArt.html
6. <http://www.gds.ro/Local/2016-04-22/pe-meleagurile-natale-ale-savantului-stefan-odobleja/>
7. <http://www.art-emis.ro/stiinta/1568-stefan-odobleja-logica-rezonantei.html>
8. <http://jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/redescoperirea-romaniei/o-idee-aparuta-cu-zece-ani-prea-devreme-516227.html>, Autor: Irina Munteanu.